

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

-

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

-

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

-

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

-

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

Olisi tarpeen arvioida, olisiko Harrastamisen Suomen mallin sääntelyn luontevampi ja tarkoituksenmukaisempi paikka perusopetuslaissa. Tällöin korostuisi selkeämmin se, että mallin mukainen toiminta tapahtuu kouluissa ja koskee myös perusopetuksen ensimmäisiä vuosiluokkia käyviä lapsia. Perusopetuslaissa on säädetty myös aamu- ja iltapäivätoiminnasta (8 a luku). Mikäli Harrastamisen Suomen mallista säädettäisiin perusopetuslaissa, se mahdollistaisi paremmin mallin yhteyksien tarkastelun/hahmottamisen myös aamu- ja iltapäivätoimintaan. Näin olisi mahdollista muuttaa ehdotuksen 12 a §:ssä käytetty käsite ”nuori” Suomen mallin kohderyhmää ajatellen paremmin sopivaan muotoon ”oppilas” tai ”lapset ja nuoret”.

Esitämme 12 a §:n muokkaamista seuraavasti (lisäykset isoin kirjaimin):

1 mom: Harrastamisen Suomen mallin tarkoituksena on edistää OPPILAIDEN hyvinvointia JA YHDENVERTAISUUTTA....

2 mom: Kun kunta järjestää harrastamisen Suomen mallin mukaista harrastustoimintaa, sen tulee SELVITTÄÄ OPPILAIDEN NÄKEMYKSIÄ JA TOIVEITA (poisto) sekä edistää koulun ja harrastustoiminnan järjestäjien yhteistyötä. NÄIDEN POHJALTA kunnan tulee laatia koulukohtainen harrastussuunnitelma. Kunnan tulee...

Ehdotuksen 12 a §:ssä todetaan myös, että kunnan tulee ”yhteen sovittaa olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja”. Kyseinen kohta kaipaisi tarkennusta ja konkretiaa, ilman tarkennusta se kannattaa epäselvyytensä vuoksi poistaa pykälästä ja mainita tarkemmin avattuna tahtotilana vain perusteluissa.

Pykälän perusteluihin ehdotamme seuraavaa lisäystä:

Vapaa-aika ja harrastukset muodostavat tärkeän osan lasten ja nuorten arkea ja yhteisöjä,

ja kansallisessa lapsistrategiassa ja sen ensimmäisessä toimintasuunnitelmassa (Valtioneuvoston julkaisuja 2021:81) onkin tunnustettu niiden erityinen merkitys lasten ja nuorten yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Taustalla on huoli siitä, että osa lapsista ja nuorista – usein muita haavoittuvammassa asemassa olevat - jää tässäkin mallissa huomiotta. Osana Harrastamisen Suomen mallin toimeenpanoa on systemaattisesti ja määrätietoisesti kiinnitettävä huomiota siihen, että nekin, jotka syystä tai toisesta ovat kokeneet jäävänsä kouluyhteisön ulkopuolelle, ovat kärsineet koulukiusaamisesta tai ovat muutoin syrjinnälle alttiita, uskaltavat mukaan ja saavat tarvitsemansa kannustuksen ja tuen. Tässä työssä voi hyödyntää mm. lapsistrategian pilotin tuloksia haavoittuvassa asemassa olevien lasten harrastamisen esteistä ja tavoista, joilla lasten ja nuorten kannustaminen ja sosiaalinen vahvistuminen voisivat toteutua vahvasti harrastamisen Suomen mallissa.

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

Esitämme nuorisolakiin myös seuraavaa pientä, mutta tärkeää lisäystä lain 10 §:n 1 momenttiin, jossa säädetään etsivästä nuorisotyöstä:

”Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori, TUKEA HÄNTÄ TAVOITTEELLISESTI JA TARVITTAESSA AUTTAA MUUN TUEN JA PALVELUJEN PIIRIIN, joilla edistetään hänen kasvuun, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön.”

Perustelut:

Ehdotettu lisäys nuoren tavoitteellisesta tukemisesta etsivän nuorisotyön tehtäviin (sen sijaan että tehtävänä on vain auttaa muun tuen ja palvelujen piiriin) korjaisi lainsäädännön vastaamaan käytännön nykytilaa useimmissa kunnissa. Lisäksi täsmennys osaltaan vahvistaisi resurssien tehokasta käyttöä ja rohkaisisi rakentamaan nuoren edun mukaista työnjakoa nuorten palvelurakenteiden ja järjestämisvastuiden muutoksessa. Lainsäädännön on tuettava kunnan ja hyvinvointialueen toimivaa työnjakoa ja yhteistyötä.

Nykyjärjestelmän systeemiset ongelmat ja korjaustarpeet nousevat esiin mm. eduskunnan tarkastusvaliokunnan tilaamassa tutkimusraportissa (O 41/2020 vp Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus). Siinä todetaan, etteivät etsivän nuorisotyön ammattilaiset pysty ohjaamaan nuoria muiden palvelujen piiriin, jos niitä ei ole saatavilla ja että nuoret joutuvat kertomaan tarpeensa ja historiansa toistamiseen joka palveluissa. Tilanne on siten sekä palvelujärjestelmän vaikuttavuuden että kustannustehokkuuden kannalta ilmeisen ongelmallinen.

Resurssien tavoitteellisen ja tehokkaan käytön edistämiseksi olisi nuoren vastuuhenkilönä tarvittaessa – silloin kun tämä olisi nuoren edun mukaista – voitava toimia myös etsivän nuorisotyöntekijän, ja etsivää nuorisotyötä tulisi kehittää palveluksi sen sijaan, että sen lainmukainen tehtävä on ohjata muihin palveluihin. Koska etsivä nuorisotyö kohdentuu käytännössä yli 18-vuotiaisiin aikuisiin, olisi perusteltua kehittää sitä tavoitteellisen koulutukseen ja työelämään siirtymistä edistävän ja siihen kannustavan valmennuksen ja tukemisen suuntaan, mitä kunnissa on monin paikoin käytännössä jo tehtykin. Tämän puolesta puhuu sekin, että suuri osa etsivistä on koulutukseltaan sosionomeja tai muita sote-ammattilaisia samaan aikaan kun heistä on sote-sektorilla pulaa.

Cantell-Forsbom Anna
Sosiaali- ja terveysministeriö

Palola Elina
Sosiaali- ja terveysministeriö